

Matjaž Martič

Ekonomška fakulteta, Univerza v Ljubljani
Slovenija
matjaz.martic@ef.uni-lj.si

UDK 81'322'37:657.375.1

DOI: 10.4312/vestnik.14.7-26

Izvirni znanstveni članek

SEMANTIČNA PROZODIJA V SPECIALIZIRANIH BESEDILIH: PRIMER SLOVENSkih IN ANGLEŠkih LETNIH POROČIL

1 UVOD

Korpusno jezikoslovje je v zadnjih tridesetih letih korenito spremenilo naše razumevanje delovanja jezika in pomenotvornih mehanizmov, ki potekajo v procesu jezikovnega tvorjenja. Rundell (2018:1) izpostavlja predvsem dve ključni spoznanji korpusnega preučevanja jezika. Prvič, posameznih besed ni več mogoče obravnavati kot edinih in avtonomnih nosilcev pomena, saj se »pomen večinoma vzpostavi skozi kontekst«. Drugič, stalna uporaba in ponavljanje posameznih jezikovnih sredstev – naša težnja po uporabi omejenega števila konvencionaliziranih načinov izražanja idej – sta bistveni značilnosti jezikovnega sistema. Ti spoznanji se zdita bistvenega pomena za preučevanje Sinclairjevega (1996, 2004) koncepta razširjene enote pomena, kjer je Sinclair združil povezave na ravni leksike, skladnje, semantike in pragmatike. Razširjeno enoto pomena po Sinclairju (prav tam) sestavljajo štiri medsebojno povezani elementi, ki jih lahko razvrstimo od konkretnega proti abstraktnemu, tj. kolokacija, koligacija, semantična preferenca in semantična prozodija. Ti elementi imajo pri opisovanju jezika osrednji in ne zgolj obrobni pomen. Kolokacijska in koligacijska razmerja nam razkrijejo, kako se jezikovne enote povezujejo na sintagmatski ravni, semantična preferenca nam pove, kako se jezikovne enote semantično povezujejo s témo besedila, semantična prozodija pa nam pove, kako so jezikovne enote pragmatično povezane z njihovimi uporabniki in izraža piščev/govorčev odnos do zapisanega/izgovorjenega. Sinclair (2004) pravi, da v procesu jezikovne produkcije soizbira poteka tako, da govorec/pisec najprej izbere semantično prozodijo, ki vpliva na izbiro semantične preference, ta pa vpliva na izbiro koligacijskih in kolokacijskih vzorcev, ki določijo končno izbiro leksikalne enote oz. jedra.

V zadnjem obdobju je tudi v slovenskem prostoru zaznati izrazit porast korpusnih raziskav na različnih področjih jezikoslovja in kar nekaj pozornosti je bilo namenjene preučevanju razširjene enote pomena, še posebej semantične prozodije (npr. Gabrovšek 2007, Šorli 2013a, 2013b, 2020, Jurko 2012, 2017, 2021, 2022). Vendar pa po našem vedenju še ni bila narejena slovensko-angleška kontrastivna analiza semantične prozodije

v angleščini kot jeziku stroke oziroma v specializiranih besedilih poslovne angleščine. Ravno tako se nobena od omenjenih raziskav ne ukvarja s sistematičnim kontrastivnim preučevanjem letnih poročil slovenskih in angleških podjetij, ravno tako nam ni poznana jezikoslovna raziskava, ki bi preučevala koncept ali pa vsaj termin družbene odgovornosti (dalje: DO) v različnih vrstah besedil. V strokovni literaturi sicer ni moč najti soglasja glede nedvoumne opredelitve DO, tako npr. Dahlsrud (2008) obravnava kar 37 različnih definicij DO. Sami jo razumemo kot »koncept, s pomočjo katerega podjetja na prostovoljni osnovi integrirajo družbene in okoljske zadeve v svoje poslovanje in v svoja razmerja z deležniki« (Evropska komisija 2001: 6).

V članku poskušamo zapolniti omenjeno raziskovalno vrzel in se osredinjamo na semantično prozodijo najpogostejših besed s področja DO, ki se pojavljajo v letnih poročilih slovenskih in angleških podjetij. Natančneje, poskušamo najti odgovor na raziskovalno vprašanje, kakšne so razlike ali podobnosti med semantičnimi prozodijami najpogostejših besed s področja DO v slovenskih in angleških letnih poročilih. V teoretičnem pregledu najprej na kratko predstavimo obravnavo letnih poročil v okviru analize žanra in nato opredelimo pojem semantične prozodije in njeno klasifikacijo ter izpostavimo različno manifestacijo semantične prozodije v različnih žanrih. Sledi kratek opis izgradnje korpusa, ki je razdeljen na angleški in slovenski podkorpus ter izbora najpogostejših besed s področja DO v obeh podkorpusih. Nato predstavimo rezultate empirične analize izbranih besed ter se po ugotovljenih kolokacijskih in koligacijskih vzorcih ter semantični preferenci osredinjamo na širše kontekstualno okolje izbranih besed in ugotavljamo razlike in podobnosti med njihovimi semantičnimi prozodijami, tj. med njihovimi vrednotenjskimi in pragmatičnimi pomeni. Navedeno najprej ugotavljamo pri posameznih izbranih besedah v angleškem podkorpusu in nato pri izbranih besedah v slovenskem podkorpusu. Identificirane pomene primerjamo med seboj in iščemo razloge za naše ugotovitve. V zaključku članka poudarimo pomen preučevanja semantične prozodije v medjezikovnem kontekstu, izpostavimo predvsem pedagoški vidik ter podamo nekaj nastavkov za bodoče delo.

1.1 Letno poročilo

V jezikoslovnem preučevanju so letna poročila najpogosteje obravnavana v okviru teorije analize žanra (angl. *genre analysis*), kot sta jo razvila Swales (1990) in Bhatia (1993) in ki je postala najpogosteje uporabljeno orodje za analizo strokovnih in akademskih diskurzov. Kasneje je Bhatia (2004: 22) analizo žanra definiral kot »preučevanje jezikovnega obnašanja v institucionaliziranem akademskem oz. strokovnem okolju«. Žanr se nanaša na jezikovno rabo v konvencionaliziranem komunikacijskem okolju z namenom izražanja specifičnega nabora komunikacijskih ciljev strokovne ali družbene institucije, ki omogoča stabilne strukturne oblike preko uveljavljanja omejitev glede

rabe leksikalno-slovnicih in diskurzivnih pripomočkov. Bhatia (2004) uvaja tudi pojem žanrskih kolonij (angl. *genre colony*), s katerim ne označuje zgolj tega, da so bolj splošni žanri sestavljeni iz bolj specifičnih podžanrov, pač pa s tem označuje dejstvo, da imajo povezani žanri podobne, a ne nujno iste komunikacijske namene. Tudi Nidorfer Šiškovičeva (2009: 274) govori o žanrski koloniji, tj. »skupini več žanrov, ki jih lahko določimo z različnimi kriteriji, mdr. z institucionalnim ali strokovnim področjem (npr. poslovna pisma, pisma s tehničnimi navodili) ali medijem (govorjena oblika, zapisano besedilo, elektronsko sporočilo). Značilnost v kolonijo povezanih žanrov je, da imajo pretežno enako komunikacijsko namero, kolonija pa je zelo prilagodljiva in odprta, zato se v njenem okviru stalno porajajo novi žanri«.

Kot posebno obliko žanrske kolonije lahko opredelimo tudi letno poročilo, ki pripada koloniji poročevalskih žanrov, namen letnega poročila pa je med drugim tudi promoviranje podjetja (Bhatia 2004). Ditlevsenova (2012) ugotavlja, da je letno poročilo zaradi različnih komunikacijskih namenov kompleksen žanr, seveda ne zaradi splošnega namena, ki ga lahko opredelimo kot predstavitev relevantnih vidikov poslovanja podjetja, pač pa zaradi opredelitve dveh podrejenih namenov. Prvi podrejeni komunikacijski namen je podati resničen in pošten prikaz finančnega stanja in poslovanja družbe, torej je letno poročilo orodje finančne komunikacije in odnosov z vlagatelji. Drugi podrejeni komunikacijski namen pa je vzpostavitev pozitivne podobe podjetja, torej je letno poročilo orodje za odnose z javnostmi. Letno poročilo tako lahko označimo za neke vrste hibridni žanr, ki združuje tako informativne kot tudi prepričevalne elemente (Bhatia 2004).

Letno poročilo ni več zgolj oblika računovodskega poročanja, pač pa pomembno orodje za strateško komuniciranje z déležniki z namenom grajenja odnosov z javnostmi in odnosov z vlagatelji. Odnosi z javnostmi so kot del trženjskega spleta trženjsko orodje, namenjeno promociji, in imajo kot taki prepričevalno funkcijo, odnosi z vlagatelji pa imajo predvsem informativno funkcijo. Bhatia (2008) ugotavlja, da je pri pripravljanju letnih poročil prišlo do dokaj izrazitega premika od informiranja in poročanja o preteklem poslovanju podjetja do promoviranja podjetja njegovim ciljnim javnostim, kar je po njegovem posledica subtilnega spreminjanja družbeno sprejetih komunikacijskih norm v žanru korporativnega poročanja. Gre torej za uporabo jezikovnih sredstev za promoviranje korporativnih interesov v okviru družbeno sprejemljivih in torej pričakovanih postopkov pri korporativnem poročanju o dejstvih.

1.2 Semantična prozodija

1.2.1 Opredelitev pojma

Stewart (2010) je v pregledu študij o semantični prozodiji ugotovil, da lahko govorimo vsaj o treh različnih načinih opredelitve semantične prozodije, ki jih predstavljajo Louw (1993, 2000), Sinclair (1996, 2004) in Partington (1998).

Osnovni koncept semantične prozodije je razvil Louw (1993), ki, kot navaja Partington (1998), pripisuje osnovno idejo ter avtorstvo izraza Sinclairju. Sinclair naj bi s tem izrazom želel opisati pojav ugodne (angl. *favourable*) ali neugodne (angl. *unfavourable*) konotacije, ki je ne vsebuje zgolj en sam leksikalni element, pač pa je izražena v kombinaciji z drugimi elementi. Louw (1993: 157) je opredelil semantično prozodijo kot »stalno avro pomena, s katerim kolokatorji prežemajo leksikalno enoto«. Louw trdi, da običajni kolokatorji posamezno enoto lahko obarvajo tako, da je ni več moč obravnavati izven njene semantične prozodije in z izrazom semantična prozodija opisuje dejstvo, da se pomen posamezne besede v določenih besednih kombinacijah prelije iz enega sestavnega dela na drugega in pogosto postane dominanten v pomenu celotne besedne zveze. Besede ali besedne zveze imajo negativno ali pozitivno semantično prozodijo, kadar se tipično sopoljavljajo z leksikalnimi enotami, ki imajo pozitiven ali negativen pomen. Zaradi številnih kritik (npr. Whitsitt 2005), Louw (2000: 50) kasneje poda vsebinsko podobno, a bistveno manj poetično opredelitev pojma semantične prozodije: »Semantična prozodija se nanaša na tvorjenje pomena, ki se vzpostavi preko bližine stalne serije kolokatorjev, ki so pogosto označeni kot pozitivni ali negativni« ter doda, da je njena glavna funkcija »izražanje odnosa govorca ali pisca do neke pragmatične situacije« (prav tam: 57).

To se zdi povsem v skladu s Sinclairjevo (1996: 13) opredelitvijo, da semantična prozodija »izraža odnos ali držo govorca do izrečenega in je na pragmatični strani semantično-pragmatičnega kontinuuma [...], izraža nekaj, kar je blizu „funkciji“ enote – pokaže, kako jo je treba razumeti. Brez nje besedni niz zgolj „pomeni“ – ni uporabljen v realni sporazumevalni situaciji«. Sinclair (2004) nadalje pravi, da je semantična prozodija subtilen element izražanja odnosa ali ocene pisca ali govorca ter pogosto tudi pragmatičnega pomena ter je bolj abstraktna in se kaže preko daljših delov besedila.

Stewart (2010) ugotavlja, da se razlike med omenjenima avtorjema kažejo v tem, da Louw razume semantično prozodijo kot neke vrste prenesen ali povezan pomen, potrebno pa jo je obravnavati tako v diahronem kot tudi sinhronem okviru. Predstavlja značilnost posamezne besede in je povezana predvsem z bolj semantično nevtralnimi leksikalnimi enotami ter je običajno izražena v obliki binarnega nasprotja, torej je dobra/slaba oz. pozitivna/negativna. Po drugi strani je po Sinclairju semantična prozodija bistveni del razširjene enote pomena, saj je eden izmed dveh obveznih elementov in jo je potrebno obravnavati znotraj sinhronnega okvira. Predstavlja značilnost leksikalne enote, ki je večja od posamezne besede/leksikalne enote, ter ni omejena na semantično nevtralne leksikalne enote in na opisovanje zgolj v nekem binarnem smislu, npr. dober vs. slab.

Nekakšno tretjo smer pojmovanja semantične prozodije predstavljajo avtorji, ki semantično prozodijo enačijo s konotacijo, ki se razširi na več besed. Tako Partington (1998: 68) pravi, da se semantična prozodija »nanaša na širjenje konotacijske obarvanosti izven meja posamezne besede« in predstavlja »vrsto vrednotenjskega pomena, ki se širi preko jezikovne enote, potencialno precej širše od zgolj ene ortografske besede, in ki je

manj razvidna s prostim očesom« (Partington 2004: 131–132). Semantično prozodijo kot vrsto konotacije obravnavajo mdr. tudi Berber Sardinha (2000), Stubbs (2001), Hunston (2002) in Whitsitt (2005).

Šorlijeva (2013b) zavrne prepričanje, da je semantično prozodijo moč enačiti s konotacijo ali pa da predstavlja zgolj en njen element. Po njenem mnenju so zgoraj navedeni avtorji enostavno preveč osredotočeni na druge vidike semantične prozodije in se niso dovolj posvetili jasni razmejitvi konotacije od funkcijskega pomena, kot sta predlagala Sinclair in Louw.

1.2.2 Klasifikacija semantične prozodije

Louw (1993) je uvedel osnovno klasifikacijo semantične prozodije v smislu dihotomije dobro/ugodno/zaželeno/prijetno/pozitivno ali slabo/neugodno/nezaželeno/neprijetno/negativno. Tej klasifikaciji sledijo tudi Stubbs (1995) McEnery in Hardie (2012), Partington (2004) Xiao in McEnery (2006) in Gabrovšek (2007). Louw (1993) ocenjuje, da je negativna semantična prozodija dvakrat pogostejša od pozitivne in tudi McEnery idr. (2006) v pregledu raziskav semantične prozodije navajajo številne primere leksikalnih enot, ki imajo negativno semantično prozodijo, podobno ugotavljajo tudi Xiao in McEnery (2006), Šorlijeva (2020) ter Jurko (2022). Po drugi strani pa je v nasprotju z ugotovitvami večine drugih korpusnih jezikoslovcev Kjellmer (2005) ugotovil prevlado pozitivne semantične prozodije glede na negativno.

1.2.3 Semantična prozodija in žanri

Semantično prozodijo smo preučevali v korpusu, zgrajenemu iz letnih poročil, zato naj opozorimo na njeno različno manifestacijo v različnih žanrih. Tribble (2000) je na osnovi preučevanja besede *experience* uvedel koncept lokalnih prozodij, ki pravi, da lahko besede v določenih žanrih vzpostavijo lokalne semantične prozodije, ki se tipično pojavljajo zgolj v teh žanrih ali pa njihovih analogijah. Tribble tako meni, da je semantična prozodija besede lahko tako »univerzalna« kot tudi »lokalna«, torej ima lahko beseda globalno prozodijo v odnosu do jezika kot celote, lokalizirano prozodijo pa na specifičnem predmetnem področju ali v posameznem žanru (npr. strokovnem, tehničnem, znanstvenem ali akademskem). Tudi Sinclair (2004: 44) pravi, da »ni nobenega razloga, da bi verjeli, da prozodije ni moč nevtralizirati ali znatno zmanjšati glede na vpliv ostalih izbir v soseščini«, torej da je prozodija kontekstualno pogojena.

Podobno ugotavljajo tudi nekateri drugi raziskovalci, npr. Partington 2004, Nelson 2006, Hunston, 2007, O'Halloran 2007, Louw in Château 2010, Kübler in Volanschi 2012 ter Wei in Li (2020). Tudi Šorlijeva (2013b) ugotavlja, da ima izraz *equate sth with sth* v večini primerov negativno semantično prozodijo (kritičen odnos govorca do vsebine razširjene enote pomena), vendar pa je v specializiranih besedilih, še posebej v finančnih in statističnih kontekstih, prisotna nevtralna prozodija. To pomeni, da je semantična

prozodija besed verjetno odvisna od zvrsti jezika, ki ga preučujemo, torej ima lahko neka leksikalna enota drugačno semantično prozodijo v splošnem kot v specializiranem jeziku, npr. v poslovni angleščini.

Poleg tega se zdi, da je potrebno biti pri ugotavljanju semantične prozodije posamezne leksikalne enote pazljiv, saj ugotovitve nikoli ne morejo biti objektivno dokončne. Tako Louw (1993) pravi, da imajo lahko celo različne oblike iste leksikalne enote različno prozodijo, saj nanjo lahko vplivajo tudi koligacijski vzorci. Tako je glagol *to build up* lahko prehodni in ima pozitivno semantično prozodijo (npr. *to build up organisations*), kot neprehodni glagol pa izraža negativno semantično prozodijo (npr. *armaments build up*). Tudi Gabrovšek (2007) poudari, da ista leksikalna enota nima vedno nujno enake semantične prozodije. Pri tem navaja primer Warrenove (2005), ki je ugotovila, da je samostalniček *meeting* vrednotenjsko nevtralen, v besedni zvezi *to look forward to a meeting* pa pridobi pozitivno prozodijo. Vendar se semantična prozodija lahko zopet spremeni, tako v besedni zvezi *to look forward to the meeting with mixed feelings* postane negativna.

2 IZGRADNJA IN ANALIZA KORPUSA

Za potrebe naše raziskave¹ smo zgradili specializirani primerljivi pisni korpus letnih poročil angleških in slovenskih podjetij, ki smo ga razdelili na angleški in slovenski podkorpus. Slovenski podkorpus je vseboval letna poročila devetih slovenskih podjetij Prve borzne kotacije Ljubljanske borze v obdobju 2006–2015, angleški podkorpus pa letna poročila devetih delniških družb, ki kotirajo na Londonski borzi in prihajajo iz enakih poslovnih sektorjev, ravno tako smo zajeli obdobje od 2006 do 2015. V podkorpusa smo vključili le poslovna poročila. Nato smo s pomočjo konkordančnega programa *SketchEngine* izdelali besedni seznam samostalnikov v angleškem podkorpusu in na njem izbrali tiste, ki so po našem subjektivnem mnenju značilne za področje DO, naš nabor pa omejili na deset besed. Izbor smo potrdili s pomočjo seznama ključnih besed. Postopek smo nato ponovili s slovenskim podkorpusom in po primerjavi seznamov obeh podkorpusov določili deset parov ustreznice s področja DO.

Na angleški seznam smo vključili besedo *sustainability*, vendar se njena slovenska ustreznica *trajnost* v slovenskem podkorpusu pojavi samo šestkrat, beseda *trajnostnost* pa se v podkorpusu sploh ne pojavi. Obe besedi smo zato preverili v *SSKJ* in na portalu *Fran*, vendar v nobenem viru nista navedeni. Pač pa *SSKJ2* navaja pridevnik *trajnosten* v pomenu: »ki z namenom dolgoročnega ohranjanja čim manj obremenjuje okolje, razpoložljive naravne vire«. Zato smo v podkorpusu s funkcijo *Concordance* poiskali pridevnik *trajnosten*, ki se pojavi 774-krat, od tega 507-krat v besedni zvezi *trajnostni*

¹ Raziskava je bila opravljena v okviru doktorske disertacije z naslovom *Razširjena enota pomena v slovenskih in angleških letnih poročilih* (Martič 2022).

razvoj. Glede na pogostost pridevnika *trajnosten* smo se odločili, da ga vključimo v našo raziskavo namesto samostalnikov *trajnost* oz. *trajnostnost* in ga obravnavamo v paru z angleško besedo *sustainability*. Koncept trajnosti oz. trajnostnega razvoja je namreč ne-ločljivo povezan s konceptom DO in odsotnost preučevanja navedenega para bi po našem mnenju nedvomno osiromašila našo raziskavo.

Preučevali smo naslednje pare ustreznic: *employee – zaposleni*, *safety – varnost*, *environment – okolje*, *energy – energija*, *community – skupnost*, *consumer – potrošnik*, *emission – emisija*, *stakeholder – deležnik*, *sustainability – trajnosten* in *waste – odpadek*.

Za identifikacijo semantične prozodije smo najprej preučili ugotovljene kolokacijske in koligacijske vzorce in semantično preferenco ter se potem osredotočili na širše kontekstualno okolje, v katerem se nahajajo preučevane besede. Kot ugotavljajo številni avtorji (Sinclair 1996, Louw 2000, Hunston 2002, Šorli 2013a), se semantične prozodije ne da ugotoviti zgolj s pomočjo raziskovalčeve introspekcije, prav tako ne zadostuje zgolj neposredno besedilno okolje posameznih besed v konkordancah, potrebno je natančno preučevanje širšega sobesedila in njegova pragmatična interpretacija. Semantična prozodija je po svoji naravi frazeološka ter povezana z besedilom, katerega del je. Kot pravi Šorlijeva (2020: 60): »je mogoče semantično prozodijo opazovati na kolokacijski ravni, pogosto pa gre za realizacijo na širših segmentih besedila, ki presegajo zgolj neposredno kolokacijsko okolje [...] in celo stavčne meje«.

Semantično prozodijo smo preučevali na dveh ravneh. Najprej smo se osredotočili na ugotavljanje pozitivnega ali negativnega vrednotenjskega pomena preučevanih besed, kadar pa na osnovi sobesedila semantične prozodije nismo uspeli razbrati, smo besedo označili kot nevtralno. Nato smo identificirali pragmatični pomen preučevanih besed, ki smo ga opredelili kot izražanje govorčevega ali piščevega osebnega in čustvenega odnosa glede na določen kontekst.

3 REZULTATI

Zaradi omejenega obsega članka za ponazoritev uporabljene metode navajamo primer obravnavanja para *emission – emisija*. Beseda *emission* se v angleškem podkorpusu kot samostalnik pojavi 1.248-krat ali 261,12-krat na milijon pojavnic, ugotovili smo 67 kolokacijskih kandidatov. Nato smo s seznama odstranili šum, tj. vsa lastna imena, funkcijske besede in ločila. Pri preučevanju smo se namreč osredinili na leksikalne kolokacije (Benson 1985), torej so nas zanimali kolokatorji, ki so oblikoskladenjsko označeni kot samostalnik, pridevnik, glagol ali prislov. Po odstranitvi šuma je na seznamu ostalo 32 kolokacijskih kandidatov. Nato smo preverili vse sopojavitve besede *emission* z navedenimi kolokatorji ter na podlagi pomenov sobesedil ugotovili, ali gre za dejanske kolokacije ali ne. Ugotovili smo sedem statistično pomembnih kolokacij: *GHG emissions*, *carbon emissions*, *CO2 emissions*, *greenhouse gas emissions*, *to reduce emissions*, *emission*

sources in *emission reduction*. Uporabili smo statistično mero logDice ter minimalno 24 pojavitev kolokatorja ter kolokacijskega niza v podkorpusu, kar ustreza približno petim pojavitvam na milijon pojavnic. Razpon kolokacijskega okna smo nastavili na štiri besede na levi in štiri besede na desni.

Nato smo na osnovi preučevanja konkordanc želeli ugotoviti tipične koligacijske vzorce besede *emission*. Ugotovili smo, da se *emission* tipično pojavlja v množinski obliki *emissions*, množinski obliki najpogosteje sledi predlog (npr. *emissions to*), v funkciji levega prilastka se največkrat pojavi samostalnik (npr. *carbon emissions*). Semantično preferenco smo ugotavljali na osnovi kolokatorjev besede *emission*, ugotovili smo jasno pripadnost semantičnemu polju okoljevarstva in ekologije. Vrednotenjski pomen je nedvomno pozitiven, pragmatični pomen izraža prizadevanja za zmanjšanje vplivov na okolje oz. zmanjšanje onesnaženja. Na primer:

Our energy strategy is to invest in new energy saving technology and to reduce our energy dependency on fossil fuels. We are prepared to pay up to 2% premium for purchasing electricity from renewable/zero emission sources. Energy conservation investment is now starting to be measured. Capital expenditure work on energy conservation is proceeding with a payback period of less than three years. Our strategy is to increase the use of recycled content paper, while reducing overall paper use.

Beseda *emisija* se v slovenskem podkorpusu kot samostalnik pojavi 449-krat ali 157,37-krat na milijon pojavnic. Ugotovili smo 44 kolokacijskih kandidatov, po odstranitvi šuma, tj. lastnih imen, funkcijskih besed in ločil, je na seznamu ostalo 24 kolokacijskih kandidatov. Ugotovili smo enajst statistično pomembnih kolokacij: *emisije v zrak*, *emisije CO₂*, *emisije hrupa*, *zmanjševanje emisij*, *emisije toplogrednih plinov*, *zmanjševati emisije*, *emisije snovi*, *zmanjšanje emisij*, *emisije v vodo*, *emisije v okolje* in *zmanjšati emisije*. Uporabili smo statistično mero logDice ter minimalno 14 pojavitev kolokatorja ter kolokacijskega niza v podkorpusu, kar ustreza približno petim pojavitvam na milijon pojavnic. Razpon kolokacijskega okna smo nastavili na štiri besede na levi in štiri besede na desni.

Nato smo na osnovi preučevanja konkordanc želeli ugotoviti tipične koligacijske vzorce besede *emisija*. Ugotovili smo, da se *emisija* tipično pojavlja v rodilniku in tožilniku množine. Ugotovili smo zgolj sedem pojavitev v edninski obliki. Beseda *emisija* se najpogosteje sopojavlja s samostalniki. Semantično preferenco smo ugotavljali na osnovi kolokatorjev besede *emisija*, tudi tokrat smo ugotovili semantično polje okoljevarstva oz. ekologije. Pri identifikaciji semantične prozodije smo ugotovili pozitiven vrednotenjski pomen, pragmatični pomen kaže na prizadevanja za zmanjševanje emisij ter s tem skrbi za varstvo okolja in DO podjetja. Na primer:

Sedanje stanje, ki se odraža v celovitem obvladovanju tega področja, je posledica dolgoletnega intenzivnega vključevanja varovanja okolja v vse segmente našega poslovanja. Kratkoročni in dolgoročni cilji varovanja okolja so usmerjeni k vzpodbujanju sonaravnega razvoja, ohranjanju zdravega okolja za življenje ljudi kot tudi ohranjanju biotske raznovrstnosti. To pomeni, da bomo tudi v prihodnje odgovorno ravnali z naravnimi dobrinami, stalno zmanjševali emisije v okolje ter glede okoljskih vprašanj dejavno sodelovali z ožjim in širšim družbenim okoljem.

Semantična prozodija obeh besed v paru se zdi podobna, pregled širših kontekstov obeh besed v vsakem od obeh podkorpusov kaže na prizadevanja za zmanjšanje vplivov na okolje in s tem izraženo DO podjetja.

Pri ostalih preučevanih angleških besedah in njihovih slovenskih ustreznica predstavljam zgolj ugotovitve glede semantične prozodije.

Pri ugotavljanju vrednotenjskega pomena med preučevanimi besedami nismo ugotovili razlik. Pri devetih parih smo ugotovili pozitiven pomen pri obeh besedah v paru, tako imata npr. besedi *stakeholder* in *déležnik* pozitiven vrednotenjski pomen. Pri paru *environment* – *okolje* smo zgolj na osnovi kolokacijskih vzorcev pri besedi *environment* najprej ugotovili negativen vrednotenjski pomen, pri besedi *okolje* je bil ta nevtralen. Po pregledu širših kontekstov pa se je vrednotenjski pomen pri obeh besedah izkazal za pozitivnega. Na primer:

Del varstva okolja je tudi okoljsko komuniciranje z zaposlenimi, lokalno in širšo družbeno skupnostjo. Z ozaveščanjem in izobraževanjem gojimo visoko okoljevarstveno zavest in odgovornost vseh zaposlenih. Vsebine o odgovornem okoljskem ravnanju so vključene v program uvajalnega seminarja za nove zaposlene in v programe za pridobivanje nacionalne poklicne kvalifikacije. O varstvu okolja redno pišemo v internem časopisu in na internih spletnih straneh.

Tudi pri paru *community* – *skupnost* smo pri besedi *skupnost* na osnovi statistično pomembnih kolokacijskih vzorcev (*lokalna skupnost*, *širša skupnost*, *družbena skupnost*, *pristaniška skupnost*, *sodelovanje s skupnostjo*, *odnos s skupnostjo*) sprva ugotovili nevtralen vrednotenjski pomen, preučevanje širših kontekstualnih vzorcev pa je odkrilo, da je pomen pravzaprav pozitiven. Na primer:

Osredotočeni smo v povečanje zadovoljstva potrošnikov, hkrati pa se zavedamo odgovornosti za svoje aktivnosti, ki vplivajo na ljudi ter ožje in širše okolje, vključno z naravnim okoljem. Koncept družbene odgovornosti, ki je vgrajen v našo strategijo poslovanja podjetja, nas zavezuje k etičnemu vedenju, ekonomskemu razvoju, izboljševanju kakovosti življenja zaposlenih, njihovih družin, lokalne skupnosti in družbe nasploh.

Pri paru *consumer – potrošnik* je vrednotenjski pomen obeh besed nevtralen.

Tudi pri identifikaciji pragmatičnega pomena smo pri sedmih preučevanih parih ugotovili, da je ta pri obeh besedah v paru zelo podoben. Tako je npr. v obeh podkorpusih pragmatični pomen besede *employee* skorajda identičen pragmatičnemu pomenu besede *zaposleni*. Pri obeh besedah smo ugotovili izraženo skrb za zaposlene, njihovo dobro počutje in zdravje, tudi njihove finančne koristi in ustrezno nagrajevanje.

Pri treh parih smo ugotovili določene (manjše) razlike med podkorpusoma. Pri paru *safety – varnost* je pragmatični pomen obeh besed podoben, gre za izražanje skrbi za ljudi in njihovo varnost. Na osnovi širšega konteksta pa se zdijo razlogi za takšno skrb drugačni. Pri besedi *safety* se ta skrb zdi posledica visokih etičnih načel angleških podjetij, pri besedi *varnost* pa se zdi, da slovenska podjetja želijo izpostaviti tovrstno skrb kot možno konkurenčno prednost pri privabljanju in motiviranju delovne sile. Poleg tega smo zgolj pri besedi *safety* ugotovili tudi izražanje skrbi za naravno okolje. Na primer:

As a leading provider of marine services, the Group is committed and determined to conduct its affairs in an equitable manner recognising its responsibilities with regard to social and ethical conduct, human resources, health and safety and the environment collectively known as Corporate Social Responsibility (CSR) and to communicate with its stakeholders. The Group believes that its activities and relationships should be undertaken with integrity and in an honest manner and that it should be accountable for its actions.

Pri paru *environment – okolje* smo v kontekstih, ki se nanašajo na poslovno okolje, ugotovili podoben pragmatični pomen, tj. prepričanje, da se bo podjetje v trenutni gospodarski situaciji uspešno spopadlo s težavami, ter poudarjanje optimističnih pričakovanj glede nadaljnjega razvoja podjetja. Vendar pa smo zgolj pri besedi *okolje* ugotovili kontekste, ki se nanašajo na naravno okolje, pragmatični pomen kaže na skrb za okolje in izpostavljanje DO podjetja. Na primer:

Del varstva okolja je tudi okoljsko komuniciranje z zaposlenimi, lokalno in širšo družbeno skupnostjo. Z ozaveščanjem in izobraževanjem gojimo visoko okoljevarstveno zavest in odgovornost vseh zaposlenih. Vsebine o odgovornem okoljskem ravnanju so vključene v program uvajalnega seminarja za nove zaposlene in v programe za pridobivanje nacionalne poklicne kvalifikacije. O varstvu okolja redno pišemo v internem časopisu in na internih spletnih straneh.

Pri paru *community – skupnost* je pragmatični pomen obeh besed podoben v obeh podkorpusih, gre za izražanje podpore skupnosti, v kateri podjetje deluje. Vendar smo pri besedi *skupnost* ugotovili izražanje prizadevanj za razvoj skupnosti zgolj na lokalni

ravni, pri besedi *community* pa je bolj poudarjeno sodelovanje z različnimi skupnostmi na mednarodni oz. globalni ravni.

4 RAZPRAVA

V analizi smo se osredotočili na razlike ali podobnosti med semantičnimi prozodijami najpogostejših besed s področja DO v slovenskih in angleških letnih poročilih. Rezultati naše raziskave v besedilnem okolju DO obeh podkorpusov kažejo, da smo pri ugotavljanju vrednotenjskega pomena ugotovili zgolj podobnosti in nobenih razlik. Tako smo pri dvajsetih preučevanih besedah semantično prozodijo kar osemnajstkrat (lahko) opredelili kot pozitivno in le dvakrat kot nevtralno, kot negativno pa sploh ne. Kot smo omenili v razdelku 1.2.2, pri raziskavah semantične prozodije v angleškem jeziku z izjemo Kjellmerja (2005) prevladujejo ugotovitve o negativni semantični prozodiji preučevanih besed. V nadaljevanju predstavljamo možne razloge za to, da naše ugotovitve glede vrednotenjskega pomena odstopajo od ugotovitev večine dosedanjih raziskav.

Kot pravi Jurko (2021: 187), »semantična prozodija predstavlja najtežje določljivo pomensko sestavino«, tako da se kot možni razlog za ugotovljene pretežno pozitivne vrednotenjske pomene ponuja neustrezna identifikacija semantične prozodije. Dilts in Newman (2006: 233) namreč ugotavljata, da je raziskovalec pri identifikaciji semantične prozodije »prisiljen podajati vrednostne sodbe brez nabora vsaj osnovnih kriterijev, na osnovi katerih bi te sodbe lahko oblikoval«. Izrazi kot so *dober* ali *slab* oz. *pozitiven* ali *negativen* se po njunem mnenju uporabljajo poljubno po izbiri raziskovalca brez razlage osnov za takšne sodbe. Podobno meni tudi Stewart (2010: 91), ki pravi, da je ugotavljanje semantične prozodije »delikaten proces, ne samo zaradi tega, ker imajo različni raziskovalci različne poglede na svet, pač pa tudi zaradi tega, ker je identifikacija semantične prozodije močno odvisna od tega, kako posamezni raziskovalec obravnava prepletanje odnosov in interakcij med različnimi elementi katere koli konkordance«. Tudi Bednarekova (2008) ugotavlja, da se odstotek kolokatorjev, ki so opredeljeni kot negativni, lahko razlikuje od raziskovalca do raziskovalca, saj kategorično opredeljevanje zanika vnaprej ustvarjene predstave, ki jih bralci prinašamo v besedilo.

Jurko (2021) tudi poziva k sistematičnemu preučevanju najpogostejših leksikalnih enot v jeziku in ugotavlja, da so se dosedanje raziskave semantične prozodije tako v angleškem kot tudi slovenskem jeziku pretežno ukvarjale z manj pogostimi leksikalnimi enotami. Pri izbiri besed za našo raziskavo smo uporabili korpusni pristop in preučevali najpogostejše besede s področja DO v slovenskih in angleških letnih poročilih. Pri končnem izboru besed smo sicer uporabili povsem subjektivni kriterij, vendar smo se izognili popolnoma poljubnemu izbiranju besed, ki bi se nam iz takih ali drugačnih razlogov zdele zanimive oz. nenavadne. Morda lahko sklepamo, da bi tudi v okviru naše raziskave poljubna izbira besed, ki bi jih lahko povezali s področjem DO (npr. besede

*invalid*²), nemara pripeljala do tega, da bi pri preučevanih besedah večinoma ugotovili negativno semantično prozodijo. Vendar pa delimo Jurkovo (prav tam) mnenje, da se je pri raziskavah semantične prozodije potrebno osredotočiti na tiste leksikalne enote, ki so v jeziku pogostejše.

Po našem mnenju je izbira žanra, ki mu pripadajo v korpus vključena besedila, glavni razlog za to, da smo ugotovili pretežno pozitivne vrednotenjske pomene. Naš korpus je sestavljen iz letnih poročil, letno poročilo smo opredelili kot hibridni žanr, ki združuje tako informativne kot tudi prepričevalne elemente (Bhatia 2004). Letna poročila imajo tako tudi prepričevalno funkcijo in so kot orodje za odnose z javnostmi namenjena promociji pozitivne podobe podjetja. To še zlasti velja za tiste besedilne dele, ki so prepuščeni diskrecijskim odločitvam podjetij. Podjetja poudarjajo predvsem pozitivne značilnosti njihovega delovanja; kot ugotavlja Rutherford (2005), želijo podjetja tako s tonom kot vsebino, predvsem pa z uporabo pozitivnih jezikovnih sredstev vplivati na bralce. Pozitivna semantična prozodija oz. pozitiven vrednotenjski pomen se tako zdi eden od jezikovnih mehanizmov, ki pripomore k vzpostavitvi prepričevalne funkcije letnih poročil. Težko si je namreč predstavljati, da bi negativna vrednotenjska funkcija, tj. pogosto pojavljanje posameznih besed s področja DO v pretežno negativnih besedilnih kontekstih, pripomogla k pozitivni podobi podjetja. Pomen semantične prozodije pri celostni percepciji posameznega besedila ali njegovega dela potrjujejo tudi dognanja Hauserja in Schwarza (2018) s področja socialne psihologije. Ugotovila sta, da če je semantična prozodija neke besede negativna, potem je negativno tudi naše zaznavanje celotnega so-besedila. Predpostavimo lahko, da velja tudi obratno in da pozitivna semantična prozodija posameznih besed v letnem poročilu ustvari pozitivno zaznavanje celotnega letnega poročila ter tako prikaže podjetje v pozitivni luči.

Jurko (2012) meni, da je semantična prozodija idiosinkratična in ne deluje vedno enako v primerjanih jezikih, podobno ugotavljajo tudi Cabezas-García in Faber (2020) ter Grabowski (2022). Vendar je tudi primerjava pragmatičnega oz. funkcijskega pomena med posameznimi angleškimi besedami in njihovimi slovenskimi ustreznici pri sedmih parih pokazala precejšnjo podobnost, manjše razlike so bile le pri treh parih. Po našem mnenju je vzrok za podoben pragmatični pomen angleških besed in njihovih slovenskih ustreznic tudi tokrat izbira besedil, vključenih v angleški in slovenski podkorpus; izbrana besedila pripadajo žanru letnih poročil. Raziskovalci žanra letnih poročil (npr. Clatworthy in Jones 2003, Bhatia 2004, 2010, Rutherford 2005, Ditlevsen 2012, Fuoli 2012, 2017) so se pri svojih raziskavah letnih poročil osredotočali predvsem na letna poročila angleških podjetij, vendar smo mnenja, da so njihove ugotovitve o izpostavljanju pozitivnih in minimiziranju negativnih vidikov poslovanja podjetij ravno tako veljavne

2 Po mnenju Terminološke sekcije Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša nekateri strokovnjaki s področja družbenih ved in nekatere invalidske organizacije pri izrazu *invalid* občutijo negativno konotacijo, glej Invalid | ZRC SAZU (zrc-sazu.si). Spomnimo pa naj, da Šorlijeva (2020: 75) opozarja na napačno enačenje semantične prozodije s pripisanim negativnim ali pozitivnim pomenom besede v izolaciji.

za slovenska podjetja in njihova letna poročila. Tudi letna poročila slovenskih podjetij imajo poleg informativne prepričevalno funkcijo, saj se tudi slovenska podjetja želijo zainteresiranim javnostim prikazati v kar najbolj pozitivni luči, za doseg tega cilja pa uporabljajo podobna jezikovna sredstva kot angleška podjetja. Poleg tega so slovenska podjetja neizogibno vpeta v mednarodne poslovne tokove, nedvomno pa tudi v svojih letnih poročilih sledijo mednarodnim trendom in se pri pripravi teh poročil zgledujejo po najboljših evropskih in svetovnih podjetjih in uporabljajo podobne jezikovne mehanizme. Uporaba pozitivne semantične prozodije, ki pomaga pri ustvarjanju pozitivne podobe podjetja v očeh njegovih déležnikov, se zdi eden izmed teh mehanizmov.

5 ZAKLJUČEK

Spoznanja o semantični prozodiji se v medjezikovnem okviru zdijo nepogrešljiva predvsem v pedagoški, leksikografski in prevajalski praksi, njeno preučevanje pa se zdi koristno tudi v okviru analize žanra, analize diskurza in kritične analize diskurza, še zlasti ko gre za strokovna, znanstvena ali hibridna besedila. V zaključku se osredotočamo zgolj na pedagoški vidik.

Če se zdi, da je zavest o pomenu kolokacijskega znanja že dodobra umeščena tako v vsakodnevni pedagoški proces kot tudi v večino učnih gradiv (vsaj za učenje angleškega jezika), pa to po našem mnenju še ne velja za spoznanja o semantični prozodiji. Tudi McGee (2012) ugotavlja, da je semantična prozodija deležna bistveno manj pozornosti v jezikovnem poučevanju kot kolokacija. Po njegovem mnenju je semantično prozodijo potrebno učiti tudi eksplicitno, saj je lahko bolj ali manj prikrita. Učenci tujega jezika sicer lahko zaznajo, razvijejo in usvojijo zavedanje o semantični prozodiji neke besede ter jo podzavestno prevzamejo v procesu učenja, ni pa to nujno. Zato je po njegovem mnenju dognanja o semantični prozodiji potrebno vključiti v učna gradiva in učence tujega jezika nenehno opozarjati na semantično prozodijo, kadar je ta prisotna. Podobno tudi Zhanguova (2021) poudarja nujnost ozaveščanja učencev tujega jezika o semantični prozodiji, hkrati pa na osnovi lastnih raziskav izpostavlja tudi željo (kitajskih) učencev tujega jezika po učenju semantične prozodije, saj se zavedajo, da obvladovanje prozodije lahko pomembno pripomore k večji idiomatičnosti in naravnosti njihovega jezikovnega izražanja. Tudi Gabrovšek (2007) in Jurko (2017) se strinjata, da je potrebno semantično prozodijo eksplicitno učiti predvsem učence tujega jezika na višjih ravneh znanja, poleg tega je Jurko (2021: 207) tudi prepričan, da je nujno o pomenu semantične prozodije ozaveščati predvsem študente prevajalstva, saj jim bo to »nedvomno koristilo pri spoprijemanju s pomenotvornim procesom, ki poteka pri prevajanju zelo kompleksnih leksikalnih enot, ki se jih pogosto jemlje vse preveč zlahka«.

Tudi sami menimo, da je sodobna spoznanja o pomenu semantične prozodije potrebno vključevati v vsakodnevno pedagoško delo, predvsem z učenci tujega jezika na višjih

ravnih, npr. C1 ali C2. Učitelji se moramo najprej sami ozavestiti o pomenu semantične prozodije in biti pozorni na različne vrednotenjske in pragmatične pomene posameznih besed, ta znanja pa je potrebno prenašati na učence npr. s posebej zasnovanimi vajami iz besedišča, razlagami o semantični prozodiji v konkretnih besedilih ali z analizo napak. Poleg tega bi jih bilo potrebno vključiti v nize nalog za razvijanje in preverjanje npr. bralnega razumevanja ter učence tujega jezika vseskozi opozarjati na njihovo pomembnost. Tovrstno učno gradivo bi bilo v slovenskem prostoru nujno postaviti v medjezikovni okvir in pri izbiri posameznih primerov vključiti izsledke ali primere iz kontrastivnih analiz, ki bi nam omogočili izbiranje tistih primerov, kjer lahko pričakujemo (večje) težave med slovenskimi učenci. Po našem mnenju bi izsledke pričujoče raziskave lahko konkretno uporabili pri poučevanju študentov poslovnih in ekonomskih ved, predvsem bančnega in finančnega managementa ter računovodstva. Študente bi morali spomniti na pomembnost kritičnega branja besedilnega dela letnih poročil ter izpostaviti uporabo pozitivne semantične prozodije kot načina za subtilno (včasih tudi odkrito manipulativno) prepričevanje bralcev letnih poročil o skrbnosti in dobrohotnosti poslovnih entitet. Pri tem bi lahko uporabili primere iz raziskave ter spodbudili študente, da sami pridejo do spoznanj o vrednotenjskem in pragmatičnem pomenu posameznih besed ter tako ozaveštujejo prisotnost semantične prozodije v jezikovni rabi.

V članku smo obravnavali semantične prozodije najpogostejših besed s področja DO v letnih poročilih slovenskih in angleških podjetij. Identificirali smo njihov vrednotenjski in pragmatični pomen, sledila je primerjava med angleškimi besedami in njihovimi slovenskimi ustreznici. Ugotovili smo, da imajo preučevane angleške in slovenske besede enak, tj. pozitiven vrednotenjski pomen, medtem ko je pragmatični pomen primerjanih besed v večini primerov podoben. Glavni razlog za omenjeni ugotovitvi je po našem mnenju izbira žanra letnih poročil, saj imajo letna poročila poleg informativne tudi (ali predvsem) prepričevalno funkcijo, katere namen je vzpostavljanje ugleda oz. pozitivne predstave o podjetju v očeh zainteresiranih javnosti. Izsledki raziskave po našem mnenju prispevajo k razumevanju vloge semantične prozodije v različnih jezikovnih kontekstih in dopolnjujejo dosedanje kontrastivne analize semantične prozodije z vpogledi v specifični žanr letnih poročil.

Seveda pa se glede na neulovljivost semantične prozodije in nedokončnost izsledkov njenega preučevanja zdi nujno, da bi v bodoče raziskovanje semantične prozodije tako v splošnem jeziku kot tudi v specializiranih žanrih še razširili in poglobili. Naj se v zvezi s tem dotaknemo nekaterih omejitev izvedene raziskave, ki hkrati predstavljajo tudi priložnosti za nadaljnje raziskovanje. V mislih imamo subjektivni kriterij, ki smo ga uporabili pri dokončni izbiri preučevanih besed, ter predvsem povsem subjektivno identifikacijo tako vrednotenjskega kot tudi pragmatičnega pomena. V bodoče bi bilo nemara priporočljivo v tovrstne raziskave vključiti strokovnjake za trajnostno poslovanje in z njimi preveriti izbor preučevanih besed, predvsem pa se zdi smiselna vključitev materinih govorcev angleškega jezika, ki bi lahko z večjo gotovostjo identificirali semantično

prozodijo pri angleških besedah. Poleg tega bi bilo priporočljivo dopolniti obstoječi korpus letnih poročil s poročili iz obdobja od 2016 do 2021, saj podjetja v svojih letnih poročilih vseskozi povečujejo obseg neobveznih besedilnih elementov in vse bolj poudarjajo pomen trajnostnega poslovanja. To bi nedvomno prispevalo k večji aktualnosti izsledkov raziskave. Lahko bi izgradili povsem nov korpus letnih poročil iz omenjenega obdobja, kar bi omogočilo diahrono primerjavo rabe semantične prozodije v letnih poročilih slovenskih in angleških podjetij v različnih časovnih obdobjih. Poleg tega bi v ta korpus lahko vključili tudi posebna ločena trajnostna poročila (angl. *sustainability reports*) oz. poročila o družbeni odgovornosti (angl. *CSR reports*), v katerih podjetja še bolj podrobno poročajo o svojih aktivnostih v zvezi z DO. Tovrstna poročila pri angleških podjetjih postajajo neke vrste standard, vse bolj pogosto pa jih uporabljajo tudi slovenska podjetja. Morda lahko tudi domnevamo, da imajo posamezne (tako angleške kot tudi slovenske) besede, ki smo jih preučevali v okviru naše raziskave, v splošnem jeziku nevtralnno ali negativno semantično prozodijo, ki pa v žanru letnih poročil postane pozitivna ravno zaradi prepričevalne funkcije letnih poročil. To bi bilo v prihodnje smiselno preveriti z dodatnim preučevanjem semantične prozodije v korpusih splošnega jezika (npr. v BNC oz. v Gigafidi 2.0). Poleg tega bi izsledke pričujoče analize morda lahko dopolnila tudi korpusna multidimenzionalna analiza (Biber 1988), ki s pomočjo statistične faktorrske analize ugotavlja vzorce sopojavljanja jezikovnih značilnosti v različnih jezikovnih zvrsteh, veljalo pa bi razmisliti tudi o njeni uporabi v medjezikovnem okviru.

BIBLIOGRAFIJA

- ATELŠEK, Simon/Tanja FAJFAR/Mateja JEMEC TOMAZIN/Mitja TROJAR/Mojca ŽAGAR KARER (2017) Invalid. *Terminološka svetovalnica*. 27. september 2021. [https://Invalid | ZRC SAZU \(zrc-sazu.si\)](https://Invalid | ZRC SAZU (zrc-sazu.si)).
- BEDNAREK, Monika (2008) Semantic preference and semantic prosody re-examined. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory* 4(2), 119–139.
- BENSON, Morton (1985) Collocations and Idioms. Robert Ilson (ur.), *Dictionaries, Lexicography, and Language Learning*. Oxford: Pergamon Institute of English, 61–68.
- BERBER SARDINHA, Tony (2000) Semantic prosodies in English and Portuguese: A contrastive study. *Cuadernos de Filología Inglesa* 9(1), 93–110.
- BHATIA, Vijay K. (1993) *Analysing Genre: Language Use in Professional Settings*. London: Longman.
- BHATIA, Vijay K. (2004) *Worlds of Written Discourse: A Genre-based View*. London/New York: Continuum.
- BHATIA, Vijay K. (2008) Towards Critical Genre Analysis. Vijay K. Bhatia, John Flowerdew in Rodney Jones (ur.), *Advances in Discourse Studies*. London: Routledge, 166–77.

- BIBER, Douglas (1988) *Variation across speech and writing*. Cambridge: Cambridge University Press.
- CABEZAS-GARCÍA, Melania/Pamela FABER (2020) Semantic prosody and semantic preference in multi-word terms. *Fachsprache. Journal of Professional and Scientific Communication* 41(1-2), 2–21.
- CLATWORTHY, Mark/Michael John JONES (2003) Financial reporting of good news and bad news: evidence from accounting narratives. *Accounting and Business Research* 33(3), 171–185.
- DILTS, Philip/John NEWMAN (2006) A note on quantifying “good” and “bad” prosodies’. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory* 2(2), 233–242.
- DITLEVSEN, Marianne Grove (2012) Telling the story of Danisco’s annual reports (1935 through 2007–2008) from a communicative perspective. *Journal of Business and Technical Communication* 26(1), 92–115.
- EVROPSKA KOMISIJA (2001) *Green Paper on Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility*. 26. september 2021. [https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/committees/deve/20020122/com\(2001\)366_en.pdf](https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/committees/deve/20020122/com(2001)366_en.pdf).
- FUOLI, Matteo (2012) Assessing social responsibility: A quantitative analysis of Appraisal in BP’s and IKEA’s social reports. *Discourse and Communication* 6(1), 55–81.
- FUOLI, Matteo (2017) Building a trustworthy corporate identity: A corpus-based analysis of stance in annual and corporate social responsibility reports. *Applied Linguistics* 39(6), 846–885.
- GABROVŠEK, Dušan (2007) Connotation, Semantic Prosody, Syntagmatic Associative Meaning: Three Levels Of Meaning? *ELOPE: English language overseas perspectives and enquiries* 4(1-2), 9–28.
- GRABOWSKI, Łukasz (2022) Provoke or encourage improvements? On semantic prosody in English-to-Polish translation. *Perspectives* 30(1), 120–136.
- HAUSER, David/Norbert SCHWARZ (2018) How seemingly innocuous words can bias judgment: semantic prosody and impression formation. *Journal of Experimental Social Psychology* 75, 11–18.
- HUNSTON, Susan (2002) *Corpora in Applied Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- HUNSTON, Susan (2007) Semantic prosody revisited. *International Journal of Corpus Linguistics* 12, 249–268.
- INŠTITUT ZA SLOVENSKI JEZIK FRANA RAMOVŠA ZRC SAZU (2014) *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja. Pridobljeno 7. junija 2021 iz <https://www.fran.si/130/sskj-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika>.
- INŠTITUT ZA SLOVENSKI JEZIK FRANA RAMOVŠA ZRC SAZU (2014) *Fran, slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU – različica 8.0*. Pridobljeno 7. junija 2021 iz <https://www.fran.si>.

- JURKO, Primož (2012) Collocation Errors in Encoding and Possible Cures: Dictionaries Vs. Corpora. Mojca Šorli (ur.), *Dvojezična korpusna leksikografija. Slovenščina v kontekstu: novi izzivi, novi obeti*. Ljubljana: Trojina, 72–89.
- JURKO, Primož (2017) Pragmatic meaning in contrast: semantic prosodies of Slovene and English. *Perspectives* 25(1), 157–176.
- JURKO, Primož (2021) Semantic Prosody in Translation: Slovene and English ADV-V combinations. *ELOPE: English Language Overseas Perspectives and Enquiries* 18(1), 187–209.
- JURKO, Primož (2022) Semantic prosody of Slovene adverb-verb collocations: introducing the top-down approach. *Corpora* 17(1), 39–67.
- KJELLMER, Göran (2005) Collocations and Semantic Prosody. Povzetek. *American Association for Applied Corpus Linguistics. 12 – 15 May 2005, Ann Arbor*. 24. november 2019. [https://abstract48.pdf\(robfelty.com\)](https://abstract48.pdf(robfelty.com)).
- KÜBLER, Natalie/Alexandra VOLANSCHI (2012) Semantic Prosody and Specialised Translation, or How a Lexico-Grammatical Theory of Language Can Help with Specialised Translation. Alex Boulton, Shirley Carter-Thomas in Elisabeth Rowley-Jolivet (ur.), *Corpus Informed Research and Learning in ESP: Issues and applications*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 103–134.
- LEXICAL COMPUTING (b. d.) *SketchEngine*. 1. september 2016. <https://Create and search a text corpus | Sketch Engine>.
- LOUW, Bill (1993) Irony in the Text or Insincerity in the Writer? The Diagnostic Potential of Semantic Prosodies. Mona Baker, Gill Francis in Elena Tognini-Bonelli (ur.), *Text and Technology: In Honour of John Sinclair*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 157–176.
- LOUW, Bill (2000) Contextual prosodic theory: bringing semantic prosodies to life. Chris Heffer in Helen Sauntson (ur.), *Words in Context: A Tribute to John Sinclair on his Retirement*. Birmingham: University of Birmingham, 48–94.
- LOUW, Bill/Charmela C. CHÂTEAU (2010) Semantic prosody for the 21st century: Are prosodies smoothed in academic contexts? A contextual prosodic theoretical perspective. Sergio Bolasco, Isabella Chiari in Luca Giuliano (ur.), *Proceedings of 10th International Conference Journées d'analyse statistique des données textuelles 9–11 June 2010*. Milano: Edizioni Universitarie di Lettere Economia Diritto, 755–764.
- MARTIČ, Matjaž (2022) *Razširjena enota pomena v slovenskih in angleških letnih poročilih*. Neobjavljena doktorska disertacija. Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
- MCENERY, Anthony M./Richard Z. XIAO/Yukio TONO (2006) *Corpus-Based Language Studies: An Advanced Resource Book*. London: Routledge.
- MCENERY, Tony/Andrew HARDIE (2012) *Corpus Linguistics: Method, Theory and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- MCGEE, Iain (2012) Should we teach semantic prosody awareness? *RELC Journal* 43(2), 169–186.

- NELSON, Mike (2006) Semantic Associations in Business English: A Corpus-Based Analysis. *English for Specific Purposes* 25(2), 217–234.
- NIDORFER ŠIŠKOVIČ, Mojca (2009) Žanrski pristop k analizi poslovnih e-sporočil. Infrastruktura slovenščine in slovenistike. M. Stabej (ur.), *Obdobja* 28. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 271–277.
- O'HALLORAN, Kieran (2007) Corpus-assisted literary evaluation. *Corpora* 2(1), 33–68.
- PARTINGTON, Alan (1998) *Patterns and Meanings: Using Corpora for English Language Research and Teaching*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- PARTINGTON, Alan (2004) “Utterly content in each other’s company”. Semantic prosody and semantic preference. *International Journal of Corpus Linguistics* 9(1), 131–156.
- RUNDELL, Michael (2018) Searching for Extended Units of Meaning – And What to Do When You Find Them. *Lexicography Journal of Asialex* 5, 5–21.
- RUTHERFORD, Brian A. (2005) Genre Analysis of Corporative Annual Report Narratives. A Corpus Linguistics-Based Approach. *Journal of Business Communication* 42(4), 349–378.
- SINCLAIR, John (1996) The Search for Units of Meaning. *TEXTUS* 9(1), 75–106.
- SINCLAIR, John (2004) *Trust the Text: Language, Corpus and Discourse*. London: Routledge.
- STEWART, Dominic (2010) *Semantic Prosody. A Critical Evaluation*. London: Routledge.
- STUBBS, Michael (1995) Collocations and semantic profiles: on the cause of the trouble with quantitative studies. *Functions of Language* 2(1), 23–55.
- STUBBS, Michael (2001) *Words and Phrases: Corpus Studies of Lexical Semantics*. Oxford: Blackwell.
- SWALES, John M. (1990) *Genre Analysis: English in Academic and Research Settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- ŠORLI, Mojca (2013a) Pragmatični pomen in semantična prozodija v medjezični perspektivi: primer slovenščine in angleščine. Špela Vintar (ur.), *Slovenski prevodi skozi korpusno prizmo*. Ljubljana: Znanstvena založba FF, 180–205.
- ŠORLI, Mojca (2013b) Forms of encoded pragmatic meaning: semantic prosody: A lexicographic perspective. *Lingue e linguaggi* 10, 95–112.
- ŠORLI, Mojca (2020) *Semantična prozodija: leksikalni in besedilno-diskurzivni vidiki*. Ljubljana: Založba ZRC.
- TRIBBLE, Christopher (2000) Genres, keywords, teaching: towards a pedagogic account of the language of project proposals. Lou Burnard in Tony McEnery (ur.), *Rethinking Language Pedagogy from a Corpus Perspective. Papers from the third international conference on Teaching and Language Corpora*. Frankfurt: Peter Lang, 75–90.

- WARREN, Beatrice (2005) A Model of Idiomaticity. *Nordic Journal of English Studies* 4(1), 35–54.
- WEI, Naixing/Xiaohong LI (2020) Exploring the roles of semantic prosody and semantic preference for achieving cross-language equivalence: A corpus-based contrastive analysis of translation pairs in English and Chinese. Kaibao Hu in Kyung Hye Kim (ur.), *Corpus-based translation and interpreting studies in Chinese contexts: Present and future*. Cham: Palgrave MacMillan, 115–154.
- WHITSITT, Sam (2005) A critique of the concept of semantic prosody. *International Journal of Corpus Linguistics* 10(3), 283–305.
- XIAO, Richard/Tony MCENERY (2006) Collocation, Semantic Prosody, and Near Synonymy: A Cross-Linguistic Perspective. *Applied Linguistics* 27(1), 103–129.
- ZHANG, Hong (2021) What do you know about semantic prosody? Teaching and evaluating implicit knowledge of English with corpus-assisted methods. *English in Education* 55(4) 337–350.

POVZETEK

SEMANTIČNA PROZODIJA V SPECIALIZIRANIH BESEDILIH: PRIMER SLOVENSkih IN ANGLEŠKIH LETNIH POROČIL

V članku s korpusnim pristopom obravnavamo semantično prozodijo izbranih najpogostejših besed s področja družbene odgovornosti v letnih poročilih angleških in slovenskih podjetij. Semantično prozodijo razumemo kot izražanje vrednotenjskega pomena, ki označuje tipično sopojavnje besed oz. frazemov z leksikalnimi enotami, ki imajo pozitiven ali negativen pomen, poleg tega pa semantična prozodija izraža tudi odnos pisca/govorca in je tako sestavina pragmatičnega oz. funkcijskega pomena. Pri preučevanju semantične prozodije se osredinimo na koncept lokalnih prozodij, skladno s katerim lahko besede v določenih žanrih vzpostavijo lokalne semantične prozodije, ki se tipično pojavljajo zgolj v teh žanrih. Zgradili smo specializirani korpus letnih poročil angleških in slovenskih podjetij, ga ločili na angleški in slovenski podkorpus ter s korpusno analizo določili najpogostejše besede s področja družbene odgovornosti v posameznem podkorpusu. Na osnovi kolokacijskih in koligacijskih vzorcev, predvsem pa na osnovi preučevanja širšega kontekstualnega okolja smo identificirali vrednotenjski in pragmatični pomen izbranih besed. Ugotovili smo pretežno pozitiven vrednotenjski pomen tako pri angleških kot tudi slovenskih besedah ter precejšnje podobnosti pri pragmatičnemu pomenu angleških in slovenskih besed. Razloge za to smo iskali predvsem v sestavi korpusa, ki vključuje besedila, ki pripadajo žanru letnih poročil. V zaključku članka smo izpostavili pomen semantične prozodije v pedagoški praksi.

Ključne besede: korpus, semantična prozodija, žanr, letno poročilo, kontrastivna analiza

ABSTRACT

SEMANTIC PROSODY IN SPECIALIZED TEXTS: THE CASE OF SLOVENE AND ENGLISH ANNUAL REPORTS

The paper discusses the semantic prosody of selected most frequent words from the field of corporate social responsibility (CSR) in annual reports of English and Slovene companies, which were studied using a corpus approach. The aim is to understand semantic prosody as an expression of evaluative meaning, which indicates the typical co-occurrence of words or phrases with lexical units that have a positive or negative meaning. Furthermore, semantic prosody also expresses the writer/speaker attitude and is thus a component of pragmatic or functional meaning. In studying semantic prosody, we focus on the concept of local prosody, according to which words in certain genres can establish local semantic prosodies, which typically occur only in those genres. We built a specialized corpus of English and Slovene annual reports, divided it into English and Slovene subcorpora and used corpus analysis to identify the most frequent words from the CSR domain in each subcorpus. We were interested in the differences or similarities between the semantic prosody of selected English and Slovene words. Based on collocational and colligational patterns and semantic preferences, and particularly on the study of wider contextual environment and its pragmatic interpretation, we identified the evaluative and pragmatic meanings of selected words. We found predominantly positive evaluative meanings for both English and Slovene words, and considerable similarities in their pragmatic meanings. We sought the reasons for this mainly in the structure of the subcorpora structure, which include texts belonging to the genre of annual reports. Annual reports of English and Slovene companies have both an informative and a persuasive function and, as a public relations tool, are intended to promote a positive image of the company. At the end of the paper, we emphasise the importance of semantic prosody in pedagogical practice and point out some possibilities for future research.

Keywords: corpus, semantic prosody, genre, annual report, contrastive analysis